

ANDRES URRUTIA

Biharco batean izango direan ausazco gai batzuren gaineco Eracusaldia

Jaun esribau batec idatzia eta modu erraz batean argitaratuac *Jakin* aldizkari bihilabetekarian, J. B. Agirre zenac orain dela ehun urte egin zuen guisan.

LEHEN ERACUSALDIA

Sinistua izan dedilla legegillea eta haren aginduac beteac ere.

Atera zen. Beltz samarra Nafarroan. Beste horrenbeste Iparaldean. Ohargarri da, euskaldun hiritar hori, nola aldatu diren Euskal Autonomi Elkartearen inguruko lurralde euskaldunen hizkuntz arauak. Batera joatea baino, badirudi, euskaldun maitea, apartera garamatzatela lege-abiabide hauek.

Frantzian hasi zen kontua. Tximista eta txinpartek ekarri zuten hasiera. Konstituzio frantsesa. Atxakia Europan sartzea genuen. Esanbidea, «zuzena»: «*la langue de la République est le français*».

Behin eta berriro esan izan zaigu helburua ez dela euskal hizkuntza, ez bada kanpo-mintzairak eta beren-beregi ingeles berbeta hori, horiek baitira frantsesarentzako benetako perrik eta arriskuak.

Frantsesa, estatu-afera dugula gogoratu digu berrikitan Toulon ministro frantsesak.

Aurretik zetorren porrota —1975. urteko legearena, hain zuzen ere—. Inguruko eta bazterretako esamesak, edu askotakoak. Azkenean, oso gutxi batzuk bete eta gainerakoek arbuiatu, Frantses Kontseilu Konstituzionalak barne.

Bestelako bideak jarraitu dituzte Nafarroako erresuman. Kritikoak alde batera utzita, bertako hizkuntz arauaren ajeak nabari zaizkio edonori.

Azkenean, deus ez. Beste behin ere, betikoak eta betiko arrazoiak, betiko ondorioak iristeko. Urليا, Sandia eta Berendiak badute jorrazteko gairik.

Euskara, ostera ere, hurrengo baterako gelditzen da.

Biharko baterako, agian.

BIGARREN ERACUSALDIA

Ez da ibilli bear leneco gauzac irabiatzen

Bai, ordea, gogoratzen. Hizkuntza eta legea, legea eta hizkuntza. Berriro ere, gaiak asalatu gaitu. Euskaltzaindia genuen antolatzailea. Autua euskararen erabilera zuzenaren inguruan zebilkigun.

Eztabaidagai, «*Euskara zuzenari*» buruzko Jardunaldi horien ondorioak. Hitzak hitz, «*zigorbide*» delakoak sortu zuen iskanbila.

Hori idatzi zutenen gogoan euskararen erabilera zuzena genuen xede. Baten batek bere eredu propioaren kontrakotzat hartu zuen idatzitakoa. Beste batek, ezin izan zuen bere itxurazko burujakintasuna —eta keria—izkutatu frantsesaren egoera gogorarazteko: mintzaira dekretuz ez omen da arautzen, idazten zuen bere egiaz osotoro konbentziturik, euskararen eta frantsesaren arteko amildegiak nolakoak diren ohartzeko.

Azken finean, nahasmendua eta gatazka. Besterik ez. Batzuek eta besteek, antza denez, ez genuen gauzak behar bezala adierazten jakin.

Biharko batean, agian, erabilera zuzenago hori moldatzeko gauza izango gara.

HIRUGARREN ERACUSALDIA

Badira beste batzuec araurreneco becatuaz osteroncecoac ecertan ez dauzqueenac ¿eta nola equingo due oec confesio osoa?

Hori berbera galde diezaioke edonork bere buruari, euskararen mundua ikusita. *Status* eta *Corpus*, horra hor koxka.

Euskararen corpusa, zaindua omen du Euskaltzaindiak. Statusarena, aldiz, umezurtz dugu, zabuka eta katramilatua da-bilkiguna. Status eta corpus, nola uztartu horiek, euskararen konfesio osoa egiteko?

Batzuek izena jarri diote jaiobakoari: Normalkuntzaindia. Abizenak ere berehalakoan: euskararen statusa. Izaera, erakundeena. Xedea: hizkuntz plangintza, euskararen funtzioak gizartean.

Plangintza zabala eta demokratikoa, paperean agerikoari kasu eginez geroz.

Euskal konfesoreari barrunbean gelditzen zaion galdera, ordea, bestelakoa: ez al da hori botere publikoaren egitekoa?

Ala hemen ere, lehenengoa esan behar, penitentzia ezarri baino lehentxoago: Bihar batean, agian, euskararena ere.

LAUGARREN ERACUSALDIA

Era berean Alcate, Erregidore, Bolsero, Vecino, Diputaduac ez - padaquizqui bere equinbideac, eta jaquin ere nai ezpaditu: orde - nanzac iracurtzen ezpaditu ¿nola erantzungo dio bere carguari?

Euskara garaikoa dugu. Horren lekukotza, PSE-EEk antolaturiko jardunaldi sonatuak, euskararen egoerari buruzkoak.

Jakingarriak, baita ere, Ramon Jaureguiaren ahaleginak euskaraz mintzatzeko. Nabaritzeko, ildo beretik ere, sarri askotan alderdi horretako beste alderdikide batzuek erakusten duten euskararekiko axolarik eza, alderdi barruan sasoi batean bizi ziren euskal zantzuak ahaztu ere egiten dituen, Toribio Etxebarria eibartarraren apu ia topiko eta mitikotik hasita.

Jardunaldiak bai, eguneroko jarrera eta errealitatean euskararekin harreman sendoagoak ere bai. Irakur bitzate, bestela, euren aurrekoenak.

Baina hori ere, argi denez, bihar baterako utzi behar.

BOSTGARREN ERACUSALDIA

Errico cargudun cera, edo izan cera? Beartua zaude jura-mentuz bearbada, erriaren gaucetan erriari, Komunarenetan Comunari leyalqui beguiratzea, batarena besteri emangabe.

Komunarrak eskatzen zuen, duela hirurogeita hamabost urte, euskal kulturaren inguruan zertxobait egitea eta egituratzea.

Sasoi hartakoek lortu, eskuratu zuten, lehendik zetorrena bideratu eta erakundetzea, urrats berriak emateko ildoak landuz.

Goldea jakindura zuten. Idiak, borondatea eta euskaltzale-tasuna. Lurra, unibertitate-simaurrik gabeko basamortua zuten. Eremutarrak, lan eta lan. Geldiketa gerokoan etorri zitzairen.

Egun ere, asmo berri batzuk eskuartean darabiltzate hangoek. Euskal Komunitate Zientifikoa osotu gura. Helburu zaila, gure arteko sakabanatze larriak tarteko direla.

Bitartekoak ere faltan izan ohi dituzte halakoek. Ea oraingoan patu hori aldatzen den.

Biharko baterako itxaropena, beraz, Eusko Ikaskuntzarena.

SEIGARREN ERACUSALDIA

Azquena, hain sotila eta ezereza, ezen erraz eta labur irakurtzecoa baituzun, ene irakurle preziatua.

75 urte bete ditu Euskaltzaindiak. Urteurren betea, bete ere, euskal erakunde honetan. Aitapontekoa izan zuen aspaldi hartan Eusko Ikaskuntza. Egun, aitabitxi barik, erakunde sendoa dugu jada eta martxan dabilkiguna. Martxarik martxa, abiadura ere areagotu egin zaio gure Euskaltzaindiari eta hor dugu, abiabide osoan, euskal gizarteari euskarazko arau-gomendioak ematen.

Betoz arau-gomendioak, eta betoz, bide beretik ere, langintza honetan erabili behar den sistematizazioa, argitasuna eta zergatik ez, teknika araugile batzuen aprobetxamendua, gehienon gustokoa izan dadin.

Agian, eta azkenez, biharko batean horixe ere.